

Strategische positionering van internationalisering

Versie 20/02/2017

Inhoudsopgave

1. Situering	3
2. Het PPGO! in de geglobaliseerde context	3
3. Wat betekent internationalisering voor het GO!?	5
4. Welke internationale dimensies zijn prioritair voor het GO!?	5
5. Hoe wil het GO! de internationale dimensies vormgeven?	6
5.1. De internationale blik/ingesteldheid verweven in de organisatiecultuur	6
5.2. Het internationale perspectief in het curriculum inbouwen	7
5.3. Internationale mobiliteit en uitwisselingen voor lerenden bevorderen	7
5.4. Aanbod aan professionaliseringstrajecten internationaal uitbreiden	8
5.5. Internationale kennis en inzichten benutten voor GO! beleid	8
5.6. Kansen voor samenwerking en financiering uitbreiden	9
6. Slot	10
7. Bibliografie	10

1. Situering

Het GO! heeft een jarenlange traditie op het vlak van internationalisering en kan bogen op een breed formeel en informeel netwerk. Het GO! is een actieve partner bij organisaties als VLEVA (het Vlaams Europees Verbindingsagentschap) en EFEE (Europese federatie van werkgevers uit de onderwijssector). Via internationale projectwerking heeft het GO! een stevige reputatie in het buitenland opgebouwd. De projecten 'School on the Cloud', 'innovatieve scholenbouw' in Denemarken, 'brede school' met de universiteit van Kent en 'TACCLE 3' rond 'Programmeren in het basisonderwijs' zijn recente succesvolle voorbeelden. Toch stellen we vast dat internationalisering nog te veel een gebeuren ad hoc is met weinig beleidsimpact en waarbij slechts enkelen betrokken zijn.

Met deze nota willen we verduidelijken op welke wijze internationalisering naar een meer strategische en geïntegreerde aanpak kan evolueren. Door internationalisering te integreren in het GO! beleid op elk bestuursniveau willen we ervoor zorgen dat er een breed draagvlak voor internationalisering wordt ontwikkeld enerzijds en dat anderzijds zowel de prioritaire beleidsontwikkelingen als de kwaliteitszorgcyclus inhoudelijk verrijkt worden.

Internationalisering heeft ook een aantal dimensies. Het gaat onder meer over internationale benchmarking, over participatie van instellingen en organen in internationale netwerken, over stages voor leerlingen en internationale professionalisering van leraren, over belangenverdediging en over kennisuitwisseling. Internationale onderwijsstudies hebben invloed op ons onderwijsbeleid en voeden de perceptie over ons onderwijs. Pisa, TIMMS en Talis zijn hiervan enkele voorbeelden. Gezien de veelheid en complexiteit van de internationale dimensies is het belangrijk de focus scherp te stellen. Verder in de nota wordt aangegeven op welke dimensies het GO! wenst in te spelen. Het strategisch plan GO!20 2.0 met het PPGO! als uitgangspunt is daarbij richtinggevend. De beleidskeuzes en -prioriteiten van het strategisch plan zijn m.a.w. het richtsnoer om de gekozen internationale dimensies concreet in te vullen.

2. Het PPGO! in de geglobaliseerde context

Het GO! heeft een tweeledige opdracht: zowel de individuele en persoonlijke ontwikkeling van alle lerenden begeleiden en ondersteunen als bijdragen aan het samenleven in diversiteit en harmonie. Het **PPGO!** (pedagogisch project van het GO!) vormt de grondslag van het GO! en benadrukt deze tweeledige opdracht. Daardoor zijn de individuele en de maatschappelijke dimensie van het onderwijsproject van het GO! onlosmakelijk met elkaar verbonden tot een geïntegreerde emancipatorische en maatschappelijke opdracht. In 2015 besliste de Raad van het GO! om het PPGO! te actualiseren. De samenleving is in een snel tempo geëvolueerd van diversiteit naar superdiversiteit waarin we - ondanks de vele verschillen - met elkaar verbonden blijven door democratische waarden. Respect, gelijkwaardigheid, openheid, , oprechtheid/eerlijkheid, betrokkenheid en engagement zijn voorwaarden tot samenleven. Inzetten op actief burgerschap en de gedeelde waarden is een kernopdracht in het vernieuwde PPGO! waarmee het GO! zich ertoe engageert om te bouwen aan een democratische samenleving. '**Samen leren samenleven**' is onze baseline.

Om zijn opdracht uit te voeren wil het GO! inspelen op de snel evoluerende en sterk geglobaliseerde samenleving. Alsmear meer mondiale ontwikkelingen op zowel demografisch, economisch, politiek, sociaal-cultureel als technologisch vlak voeren de druk op het onderwijs op. Ingrijpende onderwijsinnovaties zijn absoluut noodzakelijk.

Het GO! wil de blik op de wereld vasthouden door in zijn beleid op elk bestuursniveau de internationale benadering mee te nemen. Het overkoepelende strategisch beleid, vertaald in **het strategisch plan GO! 20 2.0, is het referentiekader** voor elk bestuursniveau. Het strategisch plan zet met vijf strategische

doelstellingen de bakens uit. In elke strategische doelstelling is er ruimte voor een internationale benadering. In de eerste drie doelstellingen zijn de aanknopingspunten het duidelijkst.

De eerste strategische doelstelling - *'Het GO! vormt leerlingen tot kritische burgers die samen leren samenleven in een continu veranderende maatschappij'* - stelt het vernieuwde PPGO! en actief burgerschap centraal. Dit spoort met de prioriteiten die recentelijk in het Europese beleid werden gelegd om meer in te zetten op de waarden van onze samenleving en het vormen van actieve wereldburgers. De nood aan actief burgerschap doet zich niet enkel voor in de Vlaamse of Belgische context maar duidelijk ook in de context van de Europese Unie. Daarom staan internationale projecten gericht op actief burgerschap vandaag in de kijker en krijgen ze vanuit de EU extra ondersteuning.

Ook voor de tweede strategische doelstelling - *'Het GO! garandeert kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen'* - biedt internationalisering extra kansen. Door de horizon te verruimen en internationale vergelijkingen te maken brengt men werkpunten duidelijk aan de oppervlakte. De Europese ET2020 monitor en internationale onderzoeken als PISA tonen aan dat het Vlaamse onderwijs op wereldvlak tot de top behoort maar dat tegelijk de uitdagingen op het vlak van gelijke onderwijskansen zeer groot zijn. België en in het bijzonder Vlaanderen kampt met grote verschillen qua prestaties van leerlingen en die zijn rechtstreeks gelinkt met de sociaaleconomische achtergrond van de leerlingen. Aangezien de kwetsbare kansarme groep leerlingen het sterkst zal groeien, en de diversiteit aan talen, culturen en gezinsstructuren toeneemt, zullen de uitdagingen op het vlak van gelijke kansen bovendien alsmaar groter worden. Daarnaast is het aantal kwetsbare leerlingen, met migratieachtergrond en reeds vanaf jonge leeftijd, in vergelijking met andere landen onrustwekkend hoog in het buitengewoon en het beroepsonderwijs. Het aantal vroegtijdige schoolverlaters daalt maar ook hier is er een duidelijke relatie met de achtergrond van de leerlingen. De OESO bevestigt al langer dat talrijke ontwikkelde landen er niet in slagen migrantenkinderen via het onderwijs in de maatschappij te integreren. Daarenboven bleek nergens het verschil zo groot te zijn tussen de schoolprestaties van allochtone en autochtone jongeren als in Vlaanderen. Bovendien neemt het aantal meisjes dat de school vroegtijdig verlaat toe. Vanuit deze bevindingen krijgt Vlaanderen alarmerende signalen om snel een beleid te voeren dat gericht is op meer inclusief onderwijs.

De derde strategische doelstelling - *'Elke medewerker van het GO! is een geëngageerde professional'* - is evenzeer gebaat bij een internationale benadering. Een internationaal kader biedt immers meer mogelijkheden op het vlak van professionalisering, innovatieve samenwerking op school, e.a. De segregatie in het onderwijs weerspiegelt zich immers ook in het schoolteam. Scholen met de meeste kansarme leerlingen trekken maar moeilijk ervaren leraren en directeurs aan. Deze scholen kennen ook een groter lerarenverloop. Bovendien zijn leerkrachten onvoldoende voorbereid op de wijzigende schoolpopulatie. Mogelijkheden tot nascholing, loopbaanontwikkeling en ook methodieken als co-teaching worden onderbenut. Dit blijkt uit internationale studies zoals TALIS. Leerkrachten hebben ook extra ondersteuning nodig om onder meer het grote aantal zittenblijvers tegen te gaan. De hervorming van de lerarenopleiding en het loopbaanpact zijn hefboomen om de professionalisering van het schoolteam op te drijven. Bij anderen kijkt stimuleert zelfreflectie en zelfevaluatie.

Samengevat het GO! wil de kracht van internationalisering ingebed in zijn beleid met beide handen grijpen zodat jongeren zich kunnen ontwikkelen tot actieve burgers die hun rol opnemen in de maatschappij van de 21ste eeuw en zich engageren tot een dynamisch en harmonieus 'samen leren samenleven' in een wereld zonder grenzen.

3. Wat betekent internationalisering voor het GO!?

Voor het GO! is internationalisering geen doel op zich, geen losstaand of geïsoleerd gebeuren maar moet het wel degelijk ingebed zijn in het GO! beleid dat op elk bestuursniveau wordt gevoerd. Zowel op grote schaal, regionaal (niveau Vlaanderen en Brussel), als op kleine schaal - met name tot in de klas - wil het GO! internationalisering een plaats geven.

Het beleid op elk bestuursniveau heeft het PPGO! als uitgangspunt. De context waarin het GO! het PPGO! wil realiseren is steeds meer geglobaliseerd. Een internationale benadering van het beleid is bijgevolg noodzakelijk. Leerlingen en cursisten moeten internationaal competent zijn. Dit betekent dat de lerenden internationale kennis, vaardigheden en competenties ontwikkelen om als actieve burgers te bouwen aan de mondiale samenleving. De blik op de wereld houden en in het bijzonder op de buurlanden is m.a.w. essentieel in de totale persoonlijkheidsontwikkeling van de lerenden.

Het GO! ervaart een internationale benadering van het beleid als een versterking en een verrijking van het beleid omdat het de mogelijkheid biedt om internationale kennis te verwerven, internationale samenwerkingen en uitwisselingen te verwezenlijken en zo vanuit een verbrede horizon meer leerervaringen op te doen. Internationalisering geeft extra kansen om inclusief en innovatief onderwijs vorm te geven. Centraal daarin staat het doel om de kwaliteit van het onderwijs voor alle leerlingen en cursisten continu te verbeteren door de gelijke onderwijskansen te realiseren.

Internationalisering heeft verschillende dimensies, onder meer de internationale mobiliteit van leerlingen/cursisten én de internationale mobiliteit van het onderwijzend personeel. Het GO! wil de focus van internationalisering scherpstellen en keuzes maken. De internationale dimensies die voor het GO! belangrijk zijn worden afgebakend. Ze krijgen richting en invulling vanuit het strategisch plan GO!20 2.0. Deze vernieuwde aanpak wordt hieronder verder toegelicht.

4. Welke internationale dimensies zijn prioritair voor het GO!?

Het PPGO! reikt de handvatten aan om leerlingen en cursisten te vormen tot wereldburgers die de kennis, vaardigheden en attitudes verwerven om zich positief kritisch en met zin voor verantwoordelijkheid te integreren in de geglobaliseerde samenleving. De mondiale uitdagingen die het onderwijs beïnvloeden zijn talrijk, complex en evolueren snel. Het GO! is in deze maatschappelijke context overtuigd van de toegevoegde waarde van internationalisering op voorwaarde dat het geïntegreerd en doelgericht wordt aangepakt. Vanuit deze optiek neemt het GO! in zijn beleid zes internationale dimensies op:

- 1. De internationale blik/ingesteldheid in de organisatiecultuur verweven zodat internationalisering niet langer fragmentarisch maar wel gericht en consistent deel uitmaakt van de beleidsontwikkelingen op elk bestuursniveau en zodanig dat de resultaten efficiënt geborgd worden.**
- 2. In het curriculum een internationale component toevoegen op het niveau van de leerplannen.**
- 3. Door middel van internationale projecten met externe subsidies en internationale partnerschappen de internationale mobiliteit en uitwisselingen voor lerenden stimuleren, in het bijzonder voor het technisch en het beroepsonderwijs.**
- 4. Het aanbod aan professionaliseringstrajecten verbreden door ze in een internationaal kader te plaatsen en als hefboom in te zetten voor de noodzakelijke onderwijsinnovaties en voor de kwaliteitszorgcyclus.**

5. **Internationale kennis en inzichten benutten bij het ontwikkelen en uitvoeren van het GO! beleid; daarbij is het belangrijk om af te toetsen op een internationale schaal en internationale leerervaringen uit te wisselen.**
6. **De kansen voor samenwerking en financiering uitbreiden door in te zetten op actieve fondsenwerving en doelgerichte partnerschappen.**

5. Hoe wil het GO! de internationale dimensies vormgeven?

5.1. De internationale blik/ingesteldheid verweven in de organisatiecultuur

Deze eerste doelstelling ondersteunt de realisatie van de volgende vijf doelstellingen. Het komt erop neer dat we de structuur van het net zullen benutten om een cultuur met internationale blik/ingesteldheid te ontwikkelen, zodat internationale kansen op elk bestuursniveau maximaal worden benut.

In de centrale diensten van het GO! neemt de afdeling Beleid & Strategie op het vlak van internationalisering een coördinerende, informerende en ondersteunende rol op. Binnen de afdeling zal het team internationalisering evolueren naar een 'kruispunt internationalisering' voor het net. Dit betekent dat het team: 1. internationale informatie/kennis zal verzamelen (studies, evenementen, netwerken, projectsubsidies, e.d.), 2. alle betrokkenen zal informeren en sensibiliseren, 3. scholengroepen, scholen en instellingen ondersteuning zal bieden bij de uitvoering van diverse internationale initiatieven/projecten en 4. de belangen van het GO! zal behartigen in internationale overlegorganen. Enkel waar een net-brede aanpak vereist is voor een maximale impact zal er via internationale projecten op het centrale niveau gewerkt worden. Waar mogelijk als partner en steeds in nauwe samenwerking met de pedagogische diensten. Er wordt hierbij ook gestreefd naar samenwerking met onze academische partners. Door deze vernieuwde aanpak zal het team internationalisering ook zelf actief bijdragen aan een organisatiecultuur waarin de internationale blik op alle niveaus verweven zit en zal het verder de naam en goede reputatie van het net uitdragen.

Vanuit het kruispunt zal een intern lerend netwerk voor verantwoordelijken internationalisering van de scholengroepen worden uitgerold, om de informatiedoorstroming en kennisuitwisseling doorheen het net te verbeteren. Dit netwerk richt zich in eerste instantie op een versterkte samenwerking tussen de centrale diensten en de scholengroepen. Via het netwerk kan ook ondersteuning of coaching voor projectaanvragen worden geboden. Het netwerk maakt het tegelijk ook mogelijk om efficiënter in te spelen op de noden van de scholen. Er zal niet enkel top-down informatie doorstromen maar evenzeer zullen bottom-up problemen en noden sneller gecapteerd worden.

De scholengroepen duiden een verantwoordelijke internationalisering aan. Zij of hij fungeert als tussenpersoon tussen meso en centraal en vertaalt de strategische aanpak voor het net naar een eigen aanpak op scholengroepniveau. Het doel hiervan is internationalisering structureel te verankeren in het beleidsplan en de cultuur van de scholengroep. De verantwoordelijke voor internationalisering in de scholengroep ondersteunt zijn scholen en instellingen in hun deelname aan internationale projecten, legt prioriteiten vast, en benut maximaal de voorhanden zijnde subsidiemogelijkheden. Waar nodig voorziet hij/zij in coaching of ondersteuning van de verantwoordelijken per instelling. Hij/zij zet zelf internationale projecten op scholengroepniveau op, bewaakt de kwaliteit en borgt hun resultaten. Hij/zij treedt op als contactpersoon om internationale informatie te capteren, te structureren en uit te wisselen met de scholen en instellingen. Hij of zij licht daarnaast de centrale diensten van het GO! in over lokale noden en knelpunten en laat informatie over resultaten en praktijkvoorbeelden doorstromen naar de communicatiekanalen van het GO!. Waar mogelijk werkt hij samen met de (clusters van de) pedagogische begeleidingsdienst.

De scholen houden de blik op de wereld door de internationale benadering mee te nemen in het schoolontwikkelingsplan, gedragen door het schoolteam. Op die manier kan elke school er ook voor zorgen dat Internationalisering breed ingebed wordt in de schoolwerking en niet beperkt blijft tot de interesse of acties van enkele leerkrachten. Naast het opzetten van internationale projecten is het inzetten op de mogelijkheden van 'internationalisation@home' een belangrijk alternatief. Met dit alternatief kan een school de leermogelijkheden aanzienlijk verbreden via virtuele contacten met scholen uit andere landen en door gebruik te maken van de rijkdom aan culturen die er in de school zelf zijn.

5.2. Het internationale perspectief in het curriculum inbouwen

Ons onderwijs moet leerlingen en jongeren voorbereiden op een samenleving die steeds hogere eisen stelt. De kennismaatschappij van de 21ste eeuw vereist ICT-geletterdheid, probleemoplossingsvaardigheden, kritisch denken, sociale competenties en vaardigheden om het eigen leren, een leven lang en levensbreed, te ontwikkelen. Taalcompetenties zijn essentieel om te kunnen bewegen, studeren en werken in een internationale context. Tevens zijn interculturele, interlevensbeschouwelijke en burgerschapscompetenties essentieel voor het 'samen leren samenleven' in een internationale context.

De (geactualiseerde) eindtermen vormen de basis om binnen het curriculum aan deze topics/items te werken. Als GO! zijn wij een voorstander van het referentiekader van de Europese sleutelcompetenties (ERS) dat als ordeningskader geldt voor de actualisering van de eindtermen.

De pedagogische begeleidingsdienst van het GO! neemt in de realisatie van deze doelstelling een belangrijke rol op. Er zijn verschillende initiatieven opgezet, onder meer gericht op taalonderwijs (Nederlands), meertalig onderwijs met CLIL in bepaalde hiervoor aangewezen vakken, op het ontwikkelen van burgerschapscompetenties, op het versterken van het cultureel-historisch bewustzijn in lessen wereldoriëntatie, PAV en geschiedenis, op het stimuleren van probleemoplossingsvaardigheden vanaf het basisonderwijs, op het verhogen van ICT-vaardigheden en mediawijsheid.

De pedagogische begeleidingsdienst voegt eveneens een internationale dimensie toe aan de leerplannen op basis van verworven internationale inzichten en input vanuit de scholen. Men kan dit doen door vakgebonden leerplannen zoals bv. talen of economie van een internationale dimensie te voorzien maar ook door internationalisering voorop te stellen als een goede instap om aan vakoverschrijdend te werken.

5.3. Internationale mobiliteit en uitwisselingen voor lerenden bevorderen

Mobiliteit en uitwisselingen dragen bij tot de persoonlijke ontwikkeling van de lerenden. Daarom is het belangrijk om internationale partnerschappen aan te gaan en buitenlandse leerervaringen te stimuleren. Internationale projecten bieden jongeren de kans om invulling te geven aan vakoverschrijdende eindtermen, maar ook stages en werkplekleren in het buitenland moeten gestimuleerd worden.

In de afdeling Beleid en Strategie ondersteunt het kruispunt het opsporen van kwaliteitsvolle stageplaatsen in het buitenland, voornamelijk voor leerlingen van het technisch en het beroepssecundair onderwijs. De deelname aan lopende mobiliteitsprogramma's (bv. Erasmus+) zal worden verhoogd. Tevens zullen goede praktijkvoorbeelden worden ontsloten via GO! pro.

De regioadviseurs van de pedagogische begeleidingsdienst samen met de verantwoordelijke internationalisering in de scholengroepen, houden de vinger aan de pols bij de scholen en ondersteunen hen zodat de mobiliteit of uitwisseling kwaliteitsvol wordt ingevuld én een multiplicatoreffect wordt verkregen (niet beperkt tot een kleine groep van lerenden).

Voor het mesoniveau is deelnemen aan internationale projecten het meest geschikte middel. Er kunnen via deze weg externe middelen ingezet worden om pilootprojecten uit te voeren. Een scholengroep of

school of instelling kan als partner of als coördinator van een internationaal project optreden. Het centrale niveau kan dit overkoepelend doen voor verschillende scholengroepen. Naast de directe output van een dergelijk project is er ook de indirecte opbrengst; er wordt namelijk een actief netwerk uitgebouwd, het GO! wordt in internationaal perspectief gepositioneerd en men verwerft expertise in projectmanagement. Bovendien worden bij het afsluiten van het project, op toonaangevende congressen, het projectresultaat en het GO! als organisatie in de kijker geplaatst.

De scholen kunnen uiteraard ook helemaal zelf het initiatief nemen om projecten op te zetten of eraan te participeren. Dit kan zowel leerlinggericht als organisatiegericht zijn. Belangrijk is dat het schoolteam de kwaliteit bewaakt, de leerkrachten bij de uitvoering ondersteunt en ervoor zorgt dat resultaten met een impact school-breed geborgd worden. Mobiliteit van leerlingen wordt nagestreefd met bijzondere aandacht voor TSO/BSO en deeltijds onderwijs. Omdat we niet alle leerlingen een internationale ervaring kunnen bieden is het waardevol om virtuele mobiliteit te stimuleren en de internationale rijkdom in de eigen school te ontsluiten (Internationalisation@home).

5.4. Aanbod aan professionaliseringstrajecten internationaal uitbreiden

Via internationale contacten of grensoverstijgende mobiliteit kunnen directeurs, leraren en ander pedagogisch personeel in andere onderwijscontexten van elkaar leren, en zo weer nieuwe kennis en vaardigheden opdoen. Internationale nascholingen en intervisies zijn het middel bij uitstek om professionaliseringstrajecten een impact op het schoolbeleid te laten hebben. Het volledige schoolteam moet met de internationale professionaliseringsinitiatieven kunnen omgaan.

De centrale diensten, in het bijzonder het kruispunt internationalisering van de afdeling Beleid & Strategie, verzamelen informatie over de mogelijkheden tot professionalisering in een internationaal perspectief. Voornamelijk het Erasmus+ programma biedt kansen om aan de professionalisering van een school of instelling te werken. Dit kan in de vorm van onder meer internationale nascholingscursussen, virtuele kennisuitwisseling tussen scholen, jobshadowing, deelname aan conferenties en studiedagen en stages. Daarnaast worden ook internationale studiereizen georganiseerd voor het GO! management.

De scholengroep heeft de mogelijkheid om voor een consortium van haar scholen beurzen aan te vragen, om zo een gezamenlijk professionaliseringsbeleid vorm te geven. Dit kan ook via de jaarlijkse centrale consortiaaanvraag rond een bepaald thema. Het thema wordt bepaald op basis van input van mesoniveau en pedagogische diensten. Voorbeelden hiervan zijn innovatieve scholenbouw, pedagogie van de klassieke talen en professionalisering rond internationalisering (voor projecten en netwerken).

Scholen en instellingen zijn zelf verantwoordelijk om hun professionaliseringsbeleid een internationale dimensie te geven. Dit kan door deel te nemen aan projecten in kader van het Erasmus + programma maar ook aan het Pestalozzi programma van de Raad van Europa (gericht op vorming van burgerzin en democratische waarden) of via deelname aan internationale onderwijsconferenties.

5.5. Internationale kennis en inzichten benutten voor GO! beleid

Een internationale benadering van het beleid gaat gepaard met het opvolgen en zo mogelijk proactief beïnvloeden van de internationale regelgeving die een impact heeft op het onderwijs. Het gaat hier zowel over de klijntijnen en visies die de Europese Unie ontwikkelt als over de internationale vergelijkende onderzoeken waaronder die vanuit de OESO.

Dit is in eerste instantie een taak van de centrale diensten. Er moet op een systematische wijze - zowel op het vlak van beleid als van kennis - relevante internationale informatie, praktijkvoorbeelden, enz. in kaart worden gebracht, geanalyseerd en gedeeld.

In de centrale diensten behartigt de afdeling Beleid & Strategie de internationale belangen van het GO!. Het Europese beleid met het plan ET2020 en de beleidsplannen rond onderwijsaspecten worden actief opgevolgd om er zo mogelijk op te wegen en het naar de eigen context te vertalen. Er worden contacten

gelegd en onderhouden met organisaties die internationaal actief zijn op het vlak van onderwijs (EFEE, OESO, EU, UNESCO, EACEA, ETUCE, VVOB, enz.). De visies en standpunten voor de GO! beleidsprioriteiten worden met een internationaal perspectief verrijkt. Tevens wordt deelgenomen aan 'peer learning' activiteiten zoals bijvoorbeeld rond programmeren, duaal leren of "Bring your Own Device". Er wordt ook actief geparticipeerd aan de commissie Internationaal onderwijs- en vormingsbeleid van de VLOR.

In nauwe samenwerking met de pedagogische begeleidingsdienst wordt op een kritisch opbouwende manier omgegaan met de resultaten van internationaal vergelijkend onderzoek van bijvoorbeeld de OESO. De resultaten worden in de eigen werking van de pedagogische begeleidingsdienst meegenomen en vertaald naar begeleidings- en professionaliseringstrajecten. Concreet voorbeeld hiervan is het onderzoek van de International 'Civic and Citizenship Study (ICCS)' waaruit blijkt dat leerlingen het minder goed doen op vlak van burgerschap. Deze onderzoeksresultaten worden meegenomen bij het ontwikkelen van de nieuwe leerlijn 'actief burgerschap'.

Leerlingenbegeleiding, pedagogie van het jonge kind en gezondheidsaspecten worden ook in internationaal perspectief opgevolgd. Dit kan via deelname aan conferenties, via informatiegaring in Europees perspectief en via professionalisering met een Europese dimensie

Het beleid vorm geven met een blik op de wereld is even belangrijk voor scholengroepen en scholen en instellingen. Het biedt de mogelijkheid de eigen praktijk in vraag te stellen, te verbeteren en uit te diepen. Dit kan onder meer door deel te nemen aan internationale conferenties en studiedagen, door internationale projecten uit te voeren, gebruik te maken van de samenwerking en ondersteuning geboden door VLEVA en van vormingen en ondersteuning geboden door Europahuis Ryckelde en Alden Biesen (gericht op vorming rond Europese integratie en internationaal projectbeheer).

5.6. Kansen voor samenwerking en financiering uitbreiden

De vele uitdagingen waar het GO! voor staat doen zich ook buiten onze landsgrenzen voor. Het zijn dus gemeenschappelijke of internationale kwesties. Meer kansen voor samenwerking en partnerschappen creëren biedt bijgevolg meer mogelijkheden om wederzijds te leren en methodieken, informatie, ervaringen, e.d. uit te wisselen. Partnerschappen kunnen ook advies en ondersteuning bij de beleidsuitvoering met zich meebrengen. Subsidies en fondsen zijn in de feiten voornamelijk gericht op beleidsondersteunende en innovatieve activiteiten. Daarom is het raadzaam om ook buiten het beleidsdomein Onderwijs nieuwe financieringsmogelijkheden voor het GO! te onderzoeken en te benutten. In budgettaire krappe tijden blijven extern gefinancierde internationale projecten immers een bijkomend attractief middel om ons innovatief onderwijs op sporen te zetten. We kijken hiervoor in de eerste plaats naar mogelijkheden voor infrastructuur en voor ICT

Om deze doelstelling te realiseren zetten de centrale diensten, afdeling Beleid & Strategie of meer specifiek het kruispunt internationalisering sterk in op netwerking. Verschillende pistes worden hiervoor bewandeld. Het GO! is stichtend lid van VLEVA, het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap. Deze vzw van de Vlaamse overheid zet haar leden op de Europese kaart via studiedagen, contacten met andere regio's en met de Europese instellingen. Sinds 2016 is het GO! lid van EFEE, de koepel van Europese onderwijswerkgevers. Via EFEE heeft het GO! toegang tot het Europese sociaal overleg rond onderwijs en ook tot de werkgroepen in het kader van de ET2020 (de strategische doelstellingen voor onderwijs van de EU). Het GO! is zo vertegenwoordigd in de strategische werkgroep 'Digital skills and competences' van de EU. Het GO! is tevens als voorzitter vertegenwoordigd in de VLOR-commissie Internationalisering. Het GO! is eveneens covoorzitter van de werkgroep Onderwijs van RAN, het Europese netwerk dat gewelddadige radicalisering tegengaat.

GO! wil op Europees niveau een netwerk van publieke onderwijsverstrekkers uitbouwen. We willen hiervoor de banden aanhalen met de andere twee gemeenschappen in België en met publieke onderwijsorganisaties of belangenverdedigers in andere landen. Opzet is om rond gemeenschappelijke

thema's te werken en om het publiek onderwijs op de Europese vlak te profileren. We gaan dit netwerk opstarten en financieringsmogelijkheden onderzoeken..

Voor scholengroepen, scholen en instellingen is het cruciaal om op deze netwerking en partnerschappen te kunnen verder bouwen en opportuniteiten te vertalen naar de eigen context. Via het interne lerend netwerk zal gezorgd worden voor informatiedoorstroming, zullen bestaande netwerken doelgericht en gestructureerd worden uitgebouwd en zullen nieuwe alternatieve financieringsmogelijkheden worden opgespoord. Nauwe samenwerking tussen centrale diensten en scholengroepen is ook op dit vlak duidelijk essentieel.

6. Slot

Het GO! voert zijn emancipatorische en maatschappelijke opdracht, gespecificeerd in het PPGO!, uit in een turbulente en geglobaliseerde context. Om op de complexe en talrijke maatschappelijke uitdagingen een antwoord te kunnen bieden wil het GO! met een blik op de wereld internationale dimensies toevoegen aan het beleid dat op elk bestuursniveau wordt gevoerd.

Er lopen vandaag veel lovenswaardige internationale initiatieven waaronder projecten, studies, evenementen, netwerken maar ze zijn onvoldoende structureel verankerd. Door om te schakelen van een eerder fragmentarische naar een meer structurele en geïntegreerde aanpak wil het GO! internationale kennis, leerervaringen, netwerken, e.d. doelgerichter en efficiënter kunnen inbedden in de eigen beleidscyclus en in de interne kwaliteitszorgcyclus.

Internationalisering heeft op zich veel dimensies. Het GO! wil de focus scherpstellen. In deze strategische nota wordt aangegeven op welke zes internationale dimensies het GO! wil inspelen. Het strategisch plan zet de bakens voor de toekomst uit en is richtinggevend. Dit betekent dat de internationale dimensies invulling krijgen vanuit het strategisch plan. Het realiseren van internationale projecten om actief burgerschap en inclusief onderwijs te ontwikkelen is hiervan een sprekend voorbeeld.

Tevens wil het GO! het draagvlak voor de uitvoering van de internationale dimensies verbreden. Op elk bestuursniveau, tot in de klas, verdient internationalisering een plaats. Intense wisselwerking en samenwerking doorheen het onderwijsnet maken dit mogelijk. Een duidelijke rolverdeling en een intern netwerk zullen ertoe bijdragen dat er meer internationale informatie, kennis en expertise wordt ingezet, verspreid en uitgewisseld.

Kortom, deze nota wil verduidelijken waarom en waartoe de internationale benadering prioritair moet worden ingezet en hoe we dit op elk bestuursniveau kunnen integreren in het beleid en de werking van de organisatie.

7. Bibliografie

Sien Van den Hoof, *Internationalisation in flemish Compulsory Education: a case study*, Brussels, VUB, mastersthesis, 2016, 49 p.

GH Oonk, *De Europese integratie als bron van onderwijsinnovatie: een onderzoek naar de betekenis en de resultaten van de internationalisering in het voortgezet onderwijs in Nederland*, Amsterdam, doctoraatsthesis, 2004, 57 p. <http://dare.uva.nl/document/2/51397>

Lisanne Van Ruiten, *Internationalisering in het primair en voortgezet onderwijs: overbodige luxe of noodzakelijk thema? - Een adviesrapport voor de onderwijssector*, Brussel, Netehr, 50p.
<http://www.neth-er.eu/sites/default/files/uploads/news/Internationalisering%20in%20funderend%20onderwijs.pdf>

VLOR, advies op eigen initiatief, *Naar een sterkere internationalisering van het Vlaamse onderwijs*, 2007, <http://www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/advies/ar-adv008-0708.pdf>

VLOR, *Sterkere impulsen voor een internationaliseringsbeleid in Vlaamse onderwijsinstellingen*, 2016, <http://www.vlor.be/advies/sterkere-impulsen-voor-een-internationaliseringsbeleid-vlaamse-onderwijsinstellingen>

[Nederlandse] Onderwijssraad, *Advies Internationaliseren met ambitie*, <http://platformallroundvmbo.nl/wp-content/uploads/2016/06/20160531-Onderwijsraad.-Internationaliseren-met-ambitie.pdf>

Ruud van de Aa e.a., *MKBA internationalisering primair en voortgezet onderwijs*, Rotterdam, 2012, 57 p. www.rijksbegroting.nl/binaries/pdfs/ocw/edoc--481686-v1-mkba_internationalisering_primair_.pdf

Europese ET2020 Monitor, http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_en